

ՀՏԵՄԵՐԸ

ՊԻՏԸՆԻ ԳԻՏԵԼԵՑ

ՆԱՅՆԱԳԻՐ 1:

1839.

ԹԻԻ 11:

ՍԵՌՈՒՄՈՒՄ ԼՈՒՍԻՆԻՆԻ

ԼՈՒՍԻՆԻՆԻՆԻ մէջը ամէնէն մեծը և շատ սուր հոտառութիւն ունի: Գլուխը և ազնիւր ան է՝ որ կրկնէ՛ի Ոսկի Լը. Ժիւ: Չորս օխայէն է՛վէԼ է սա արծիւին ծանրութիւնը. երկայնութիւնը է իրեք ոտք. թևերը տարածէ՛ նէ՛ մէկ ծարէն մէկալը Խօթը ոտք ու չորս մատ է: Կտուցը իրեք մատ երկան է մուծ կապուտ գոյնով, ու աչքը կաղնի գոյն ունի. շատ սրատես է և շատ սուր հոտառութիւն ունի: Գլուխը ու վեղը մթնադոյն նեղ և սրածայր փետուրներով պատած է. բայց խիստ ծեր թռչուններուն զագածին փետուրները մոխրագոյն դարձած է: Բոլոր մարմինը վրան ու ներքևը սևի մօտ մուծ գոյն մը ունի. և կռնակին փետուրները վայելուչ կերպով մը յօրինված են է՛վէԼ մուծ գոյնով:

Կաղնի. Ֆլորէ. — Լըժիւ. Գարագուշ:

Դադաթ. Բեճէ:

նով : Թեկերը մինչև պոչին ծարը կը հասնին երբոր փետուրները լրման բուսած են : Խոշոր փետուրները շագանակի գոյն ունին, ու մարմինն կողմի ծարերը ճերմակ են : Պոչը նմանապէս մթնագոյն է տեղ տեղ մոխրագոյն բիծերով, և փետուրներուն արմատները ճերմակ են : Սրունքները դեղին են՝ կարծէ և շատ ուժեղ . իրեք մատ շորջապատ ունին, և մինչև ոտքերը փետուրով ծածկած են : Ստիկները խոշոր թեփերով ծածկւած են և խիստ զարհուրեղի ճանկերով զննուորած : Որոնց միջին ճանկը երկու մատ երկայնութիւն ունի :

Նոգհանրապէս աս թռչունները լեռնային և սակաւամարդ երկիրներու մէջ կը գտնուին, և խիստ բարձր ժայռերուն վրայ կը թռնեն : Ին տեղերը կրնորեն որ շատ հեռու է մարդոցմէ, և միայն քիչ անգամ մարդ սրնակ տեղեր կը գտնուին որսորդութիւն ընելու, բաւական համարելով անտառներուն մէջը վայրենի որսերուն ետեւէն իյնալ, քան թէ իրենց ազատութիւնը վրտանգի մէջ ձգել :

Չորքոտաններուն մէջը ինչ համարում ունին նէ առիւծը, արծիւն ալ նոյն համարումը կրնայ ունենալ թռչուններուն մէջը : Երկուքն ալ ուժով են, և անտառներուն մէջը իրենց ընկերներուն վրայ կրտիրապէտեն : Հաւասարապէս վեհանձնութիւն ունենալով՝ պզտի որսերը բանի տեղ չեն սեպեր, և միայն ան կենդանիներուն ետեւէն կ'իյնան՝ որ յաղթւելու արժանաւոր են : Երծիւր ագռաւներուն և անձեղներուն ձայնէն մինչև որ երկան ժամանակ չի ձանձրոնայ, յարմար չի դատեր սպաննել անոնք : Երծիւր ուրիշ թռչունի մը որսէն բաժին առնելն ալ կ'առնէ, և ուրիշ որսի երես չի նայիր, հապա միայն անոր՝ որ բուն իր զօրութիւնովը ձեռք ձգեր է : Սրջափ անթի իր ըլլայ դիւի վրայ չերթար . երբոր կշտանայ բնաւ չի դառնար ան որսին վրայ որմէն անգամ մը ճաշակեց, հապա ուրիշ կենդանիներու կը ձգէ ան, որոնք իրմէն էլ զիւրի գիշատիչ և իրմէ պակաս փոփոխաւն են : Երծիւրն պէս առանձնատէր է, և անապատ տեղերը կը նստի իրեն համար : Սրջափ որ ան

Սրունք . պոչ . — Դի . Է .

սովոր է երկու առիւծ միւսնոյն անտառի մէջ տննալ, այնչափ անսովոր է երկու արծիւ միւսնոյն լեռան վրայ գտնալ : Երբայն հեռու կը բնակին՝ որ բաւական կերակուր գտնալու կարող ըլլան : Սիայն սոջափ չէ աս կենդանիներուն մէջը եղած նմանութիւնը : Երկուքն ալ փայլուն աչքեր ունին, և գրեթէ նոյն գունով . երկուքն ճանկերն ալ նոյն ձևը ունին, և երկուքն ձայնն ալ հաւասարապէս բարձր է և ահարկու : Երկուքն ալ պատերազմի համար ծնած ըլլալով, բոլոր ընկերութեանց թշնամիներն են . միօրինակ կատաղի են, հպարտ են, և անընդունակ զիւրութեամբ վարժութեան տակ մոռնալու : Ինձ համբերութեան և շատ վարպետութեան կարօտ է մէկ արծիւ մը ընտանի ընել . և թէպէտ պզտի ձաղք տունրվի ու անդադար ջանքով նըւաճի ալ նէ, բայց տակաւին վնասակար կենդանի մըն է, և շատ անգամ իր զօրութիւնը իրեն տէրջը դէմ կը պայքարէ :

Երծիւր բոլոր ուրիշ թռչուններէն է վելի բարձր կը թռչի, և ասկից՝ հինքերը երկնային թռչուն կոչեցին անիկա : Կտեբոլոր ուրիշ թռչուններէն է վելի սրտաւետ է . բայց իր հոտաւութիւնը անդղին հոտաւութենէն պակաս է : Սատի միշտ իր սրտաւետութիւնովը որսին ետեւէն կ'իյնայ, և երբ իր որսը բռնէ՝ կը կայնի, որպէս թէ անոր ծանրութիւնը պիտի քննէ, և միշտ անիկա մէկը ի տանիքն առաջ մէյմը դէտինը կը դնէ : Էպէս և իր թեկերը շատ ուժով են, բայց իր սրունքներուն յօգրւածները կակուղ կամ դիւրաթեք ըլլալուն՝ գիտինք իջնայ նէ դժուարութեամբ կրնայ թռչելու ելլալ : Երբ ամենայնիւ թէ որ մէկէն ի մէկ վրան չերթըցվի, կրնայ զիւրութեամբ մէկը ի տանիլ սագերը և կը ուռնկները : Ինքը կը պաշտակէ ևս նա պատառակներ, գառներ, և այծի ձագեր, հօրթեր և եղջերուներ ալ կը բռնուցունէ, և բռնանին իմելու համար, ու անոնց մարմինն մէկ մասը իր բոյնը կրտանի : Եւ զիշտ տիչ կենդանիները երբեմն միւսակ մնայտօ մանր տղաքներն ալ կ'առնեն կրտանին :

Երծիւր . Դի . պոչ . — Սագ . գառ . — Եւ պատառակ . Եւ անի :

Արծիւը սովորաբար իր բոյնը ժայռ մը գլուխը կը շինէ՝ ուր որ հնար չէ հասնիլ . և շատ անգամ ապառաժ քարէն դուրս ցլուած ճեղքվածքի մը տակը՝ եղանակին խառնակութենէն պահպանվելու համար : Բայց երբեմն ալ բոլորովին հովին և մրրիկին առջևը շինված է իր բոյնը : Արծիւի թէ մի և նոյն բոյնը կրնայ արծիւին կենսութեան հետք զիմանալ ու անոր ծառայել . և արդարեւ բոյնին շինվելուն համար քաջված աշխատանքը կը թրւի թէ կըստուգէ աս խօսքը :

Արծիւներուն մեծ տեսակները մէկ անգամին երկու հաւկիթի վրայ կը թխտեն, և պզտի տեսակները ընդհանրապէս իրեք հաւկիթով կը թխտեն : Արծիւի թէ երսուն օրը իր ձագերը կեղծան և մինչև անգամ տաքիչ հաւկիթներուն մէջէն մէկ մասը փրած կ'ամ անծնունդ կեղայ, և հազիւ երբեք հընար է պատահիլ որ մի և նոյն բունի մէջ իրեք արծիւի ձագ գոնրի : Արհաստատով թէ ձագերը քիչ մը մեծցածնուն պէս մարերնին անոնցմէ մէկը կը մեռնուցունէ : Բնական թէ որ իրաւ է նէ, պէտք է որ յառաջ եկած ըլլայ միայն ան հարկաւորութենէն որ մայրը բաւական չէ անոնց կերակուր ձարելու : և կը հասնի մէկ մասը բոլորին երջանկութեանը համար զոհ ընել :

Արծիւին ձագերուն փետուրները առաջ ճերմակ են, ետքը դեղին կը դառնան, և վերջապէս բաց մութ դոյն մը կուրենան : Դերութիւնը, անթութիւնը, երկար ժամանակ գերութիւն քաշելը և հիւանդութիւնները իր փետուրները նորէն կը ճերմակեցունեն : Արծիւի թէ հարիւր տարիէն է վել կապրին, և վերջապէս կը մեռնին ոչ թէ ծերութենէ՝ հապա իրենց վերի կողմը վարի ծնօտին վրայ դառնալէն, օր բերանին կերակուր առնելու անկարող կընէ զանոնք :

Ամէն ընտանի արծիւները ամէն տեսակ միսով կը կերակուրին, թէ թարմ եղեր և թէ հոտած . և երբոր միս չի գոնրի, հացով և ուրիշ բաներով ալ կը բաւականանան : Իսկ որ կատարեալ ընտանեցած չեն, խիստ վտանգաւոր է քովերնին երթալը . և երբեմն ալ մէկ բարձր սուր և ողբալի աղաղակ մը կը հանեն, որ զերենք է վել զար

հուրել կընէ : Արծիւը յաճախ ջուր չի խմեր, որովհետեւ իր ըրած որսին արունը իրեն ծարաւը մարելու կը ծառայէ :

Ահա ասոնք են ընդհանուր հանգամանքները և սովորութիւնները արծիւին . բայց կ'ան տարբեր սովորութիւն ունեցող արծիւներ ալ . ինչպէս որ ծովային արծիւը և գետարծուին՝ որոնք գլխաւորաբար ձուկով կըսնանին, և իրենց բոյնը ծովերուն և գետերուն եզերքները կը շինեն :

Այն զանազան տեսակ արծիւներ . ինչպէս՝ մեծ կամ ոսկի արծիւ, հասարակ արծիւ, ճերմակ արծիւ, ճերմակ պղնձ արծիւ, սև արծիւ, ծովային արծիւ, գետի արծիւ, ևն :

Նշելու գիշար անասուններն լայն :

Ընդհանրապէս մէջի գետերուն մէկը այսչափ սուտ կ'արծիւներ և անտեղի խոր հուրդներ չի ձգեց մարդուն մտայնը մէջ, որչափ՝ Աղղոս գետը :

Բայց սակայն կարելի է թէ աշխարհի մէջ չի կայ մէկ գետ մը՝ որ ասոր չափ համարում ունենալու արժանաւոր ըլլայ, որ իր վրայ մարդիկ այսչափ խելք հոգնեցունեն : Աղղոսը՝ բաբայիին աչքին կը թրւի թէ չոր քոտանիներուն առաջինն է . իր վայրենի երկիրներուն մեծ մասին մէջը խղճալին բոլորովին անոր ապաւինած է ապրուստի համար : Բոլոր պէս Վաթնիացիին եղնիկը հարկաւոր է, ու Վամչաղբայիին՝ շունը : Բայց ան ստուններուն ցեղէն մէկը չի կրնար մարդկային ազգին այնչափ օգուտ ընծայել, որչափ աս անթիւ բարութիւններ պարգեւող գետը : Իր անցած երկիրներուն մէջի ընտանիներուն, մէկ խօսքով՝ զրուցելով, ինքը կերակուր՝ հարստութիւն՝ և երջանկութիւն է : Իսկ որ իր տարեկան տուրքը միայն մէկ անգամ մը չի շնորհէ, հազարաւոր անձինք՝ որ իրենց ապրուստին համար անոր ապաւինած են, անշուշտ պիտի կորստնան : Վրէ թէ 2000 մղոն տեղէ անցնելով՝ աւաղուտ անապատի մը մէջէ, իրեն երկու կողմը աղէկ մը ջրելով՝ պտղաբեր կընէ ան երկիրները, որոնք ուրիշ կերպով անգործ ամայի պիտի մնային յաւիտեան :

Աս բանս ամէն տարի մասնաւոր եղանակի մը մէջ կը կատարէ, առատանալով

ու իր երկու կողմի երկրին վրայ տարածելով խել մը հեռավորութեամբ : Երբոր գետինը կրծծէ ջուրը՝ կամ վեր դէպ 'ի օդը կը հանէ անիկա արեգակին ջերմութեամբը , ան ատենը գետինն երեսին վրայ մէկ առատ ու արգասանդ մը ուր մը կը մնայ , որնոր գետը իր հետը բերած է աւելի պտղաբեր երկիրներէն : Եւ միւրը կամ ցելիւ բուսականները աճեցունելու զօրութիւն մը ունի իր մէջը , որ երկրագործին պիտանաւորութեանը յարմարելու համար աղբի կարօտ չէ : Եւ գետին ամէն մէկ անգամ առատանալուն երկիրը նորէն ընդունելով աս միւրը՝ վերջապէս անանկ կը պարարտանայ , որ սերմանողը առանց երկիրը մշակելու կամ փորելու կը կարողանայ ցանել : ու խիստ առատ հունձ մը քաղել :

Ան կլիմային սաստիկ չորութիւնը դիտնալով՝ դիւրին կրնանք խորհիլ ան թշուառութիւնը և աւերմունքը որ Եգիպտոսի ժողովրդոցը պիտի հասնէր , թէ որ 'Նեղոսը մէկ տարի մը իր սովորական օգնութիւնը անոնց տալու խնայէր : Եւ տարեկան առատանալը 'Նեղոսին' առջի դարերէն հետէ փիլիսոփաներուն միտքը հոգնեցուց , ու շատ ծիծաղեցաւ անոնց աշխատութիւններուն վրայ որ իր պատճառը կուգէին խմանալ , և բնաւ կատարեալ չի հասկըցվեցաւ անիկա՝ բայց եթէ աս վերջին տարիներս :

'Նեղոսին' առատանալը կրպտաճառի ան անձրևներէն որ աս գետին ելած ակերուն մօտերը կիյնան Հապէշիստանի մէջ : Եւ անձրևները շատ կանուխ կը սկսեն , բայց մինչև Յունիսի մէջը չեն սկսեր 'Նեղոսին' ջուրերը բարձրըցունել : Անկէ ետքը ամէն օր իրեք կամ չորս մատ կը սկսի բարձրանալ ջուրը , անանկ կը շարունակէ մինչև Սեպտեմբեր ամսուն մէջերը , ու անկէ ետքը նոյնչափ ժամանակին մէջ ալ կըսկըսի ցածնալ :

Գետին մէջը զանազան տեղեր քարեր կան անկոծ , որոնց վրայ նշաններ կան որ կը ցուցնեն թէ զանազան տարի որչափ բարձրացեր է ջուրը : Աոնցմէ մէկ հատը կայ յլլ Գահիրէի մօտ , որ աստիճաններու բաժնրված է նշաններով , որ կը ցուցնէ գետին ամէն աւուր որչափ առատանալու . ասիկա կը կոչվի Չափ 'Նեղոսի :

Միջակ բարձրութիւնը ուր որ ջուրերը կելան , քանրհինգ ոտքի չափ է : Երբոր քսան ունաչափէն պակաս բարձրնայ , սով կը պատճառէ : Երբոր երսունէն է վեր բարձրանայ , մեծ վնասներ կը հասցունէ . 1829ին մինչև 39 ունաչափ բարձրացաւ , ու շատ գեղեր աւրեց հանդերձ անոնց բնակիչներով :

Հին Եգիպտացիները աս գետը կը պաշտէին : ջուրերը բարձրնալու սկըսածին պէս մէկ մեծ տօն մը կընէին որ կսվէր 'Նեղոսեան' ծաղիկներ կը ցանէին գետին վրայ , և մէկ սե ցուլ մը զօհ կընէին իրեն : 'Նեղոսի' քաղբին մէջն ալ 'ի պատիւ գետին տաճար մը շինած էին :

'Նեղոսի երկիրը' որ 'Նեղոսի' ջուրով կը ջրվի , կը բերէ ցորեն , բրինձ , կորեկ , ոլուն , բակլայ , ամէն տեսակ ուտելու կանաչեղէններ , ձմերուկ , սեխ , շաքարի եղէղ , բլթան , կանեփ , բամպակ , սոխ , քրքում , լեղակ , հալվէ , կասիա , թուղ , արմաւ , և այլն . որոնք խիստ առատօրէն կը լան :

Յանքիման-Լիւն յնայողներն :

ԱՐՊԵՏՐՈՒԹԵ Հանիմարքայի Թագաւորական Եկեղեցիին քարոզիչը Հոհանէս Կասէնիոս որ 'Քոփէնհէկըն' քաղաքը մեռաւ 1682ին , շատ հեղ կը տեսնար որ իր քարոզած ատենը ժողովուրդին մեծ մասը կը բնանար . և աս բանս մեծապէս զինքը կընդունէր : Ենգամ մըն ալ ասանկ տեսնալով մէկէն կտրեց քարոզը ու իր գրք պանէն դնուակ մը հանելով սկըսեց ամալիւնին մէջը անով խաղալ : Եսանկ կարգէ դուրս դիպուածը բնականաբար արթուն մը նուցած ժողովուրդը զրգուեց ըրած բանին պատճառը խմանալու . ուստի սկըսեցին շարժել բնացողները ու ձայն տալ անոնց . որոնք քիչ ժամանակին մէջ ամէնը արթնցան և մեծ զարմանքով դէպ 'ի վեր ամալիւնը կընայէին : Կասէնիոս ալ աս բանը կուգէր , ինչու որ անմիջապէս խիստ սաստիկ խրատական խօսք մը սկըսեց ընել անոնց՝ ըսելով . « Երբոր ես ձեզի ամենահարկաւոր ճշմարտութիւնները կը քարոզեմ , չէք ամբնար բնանալու . բայց երբոր խնդի պէս կը խաղամ , ամենքնիդ ալ աչք և ամենքնիդ ալ ականջ կը կտրիք » :

Բէշկէյ:

ԲԵՇԿԵՅ մշկոն՝ որուն մորթը այնչափ արժողութիւն ունի, սքանչելի ճարտարութիւն և նախատեսութիւն ունեցող կենդանի մին է: Չմեռական համար բնակարան ու պաշար հոգալու համար, առ կենդանիները բնկերութեամբ մէյտեղ կը բնակին, որոնց բնկերութիւնը առաւել կը նմանի մարդուն քաղաքական միաբանութեանը, քան թէ ուրիշ անասուններուն բնական աղղկցութեամբ ունեցած ունակութեանը: Չուրը շատ հարկաւոր բան ըլլալով իրենց, ուր որ վաղուն ջուր մը կը գտնան՝ ճարտարութեամբ անոր առջևը պատ մը կը քաշեն, անանկ որ եկած ջուրը հաւաքվելով ան տեղը շինծու լիճ մը կը ձևանայ. ու ամանկ մէկ մեծ գործ մը կատարելու համար, կը պարտաւորին միասնութեամբ ամէնը մէկէն աշխատիլ: Անեցած ճարտարութիւն նին՝ որով իրենց պատերը կը կանգնեցունեն և իրենց տունները զանազան դատիկոններով կամ յարկ ըով որ կը շինեն, արդարեւ շատ զարմանալի է: Թէ որ գետին ջուրը արագութեամբ չի վազեր, շնտակ դէպ ՚ի ջուրին մէջը կը հանեն իրենց շինվածքը. բայց թէ որ գետը արագընթաց ըլլայ՝ կամարաձև պատ մը կը դարձունեն վաղած ջուրին դէմը, որպէս թէ մաթէմաթիզական արուեստի տեղեկութիւն ունենալով գիտեն որ մէկ կամարաձև շինվածք մը ուղիղ ձգված չէնք մը էվելի կը դիմանայ: Պատերուն ամէն մասունքները զգուշութեամբ շատ ամուր կը շինեն փափուրով՝ որ գետին ջուրովը կուգան, և ուռենիի կանանչ տերևներով՝ կաղամախով տիղմով ու քարով, որ իրենք աշխատութեամբ կը հաւաքեն: Եւ պատերը շատ անգամ կը նորոգեն, և ասանկով անանկ կամուրջան անոնք, որոնց վրայ

շուտով ծառեր կը բուսնին: Բէշկէյ մշկոյ կենդանիները երբեմն իրենց տունը լիճերուն և ուրիշ կայնուկ ջուրերուն մէջ ալ կը շինեն առանց պատի. բայց վաղուն ջուրը էվելոք կը նտրեն՝ որուն մէջէն փափուր կամ ուրիշ հարկաւոր բաները որ ջուրերը կը բերեն, իրենց բնակարանները կիջեցունեն:

Տուններին պատերէն չափաւոր հեռաւորութեամբ մը կը շինեն՝ ան նոյն նիւթերէն. և շատ կը ջանան որ մէկ չոր անկողնի մը վրայ պառկին և ապահովութիւն ունենան: Տուներուն պատերը և մանաւանդ ցեղունը հինգ ոտքէն էվել հաստ է. մինչև սառնամանիքին ատենը պատերուն վերջին ծեփը չեն ընել, որ ատեն անանկ ամուր կը սառնին անոնք որ ուրիշ կենդանիներէն իրենց ցեղին թշնամիները չեն կրնար դիւրութեամբ ծակել ու ներս մտնալ: Սեծ տուններէն ոմանք զանազան դատիկոններ կամ յարկեր ունին. բայց կերեւայ թէ ամէն մէկ յարկին մէջ մէյմէկ ընտանիք կը բնակին: Յամաքին կողմէն տունը մտնալու ճամբայ չի կայ, ու գետին եզերքները ծակեր ունին վտանգի ատեն հոն փախչելու համար: Փափուր աղաներովն կը քաշեն կըսանին. տիղմը ու քարը իրենց առջևի ոտքերուն ու կոկորդին մէջ տեղը կը տանին: Ետնք բոլոր գործերնին գիշերը կը կատարեն: Երբոր մէկ տանը մէջ կը շատանան ու հարկաւոր կը ըլլայ ուրիշ դատիկոններ շինելու՝ կամ ուրիշ բնակարան մը երթալու, կըսկըսին փափուր կտրել ամուր կանուխ. ու () գոտոս ամսուն շինելու կըսկըսին. բայց իրենց գործը մինչև ցուրտը կը խնդնէ չեն լըմընցունել: Կերակուրնին ծառերուն կեղևներն է. բայց կաղամախին և ուռենիին կեղևը էվելի կը նտրեն. ամուր կտրած փափուրնին կիջեցունեն իրենց բնակարաններուն մէջը ձմեռական պաշար ըլլալու համար. բայց իրենց գլխաւոր կերակուրը մէկ տեսակ մը արմատ է, որ գետերուն ու լիճերուն յատակը կը բուսնի: Եւ մուր թուփերով ու տեսակ տեսակ մորենիներով կը կերակրվին:

Պարունին սառերը թուլածին պէս տուններնին կը ձգեն, ու բոլոր ամուր աստանդական կը պտրտին. և թէ որ էվելոք ուղած մէկ տեղերնին չի գտնան նէ, աշու

Բէշկէյ. հոնապառ: — Ի թ. Կէ. — Պատիկոն, Յարկ. բառ: — Ուռենի. Ետնք. պատեր: — Կաղամախ, բոտոս. աղան: — Տիղմ. լըմըն:

նին իրենց հին բնակարանը կրգաւնան , ձմեռվան համար հարկաւոր եղած պաշարը ատենին հաւքելու :

Բէշկ մշկոյին բնութիւնը մաքուր է . բնութեան պարտքը վճարելու համար միշտ տունէն դուրս կ'ըլէ : Բսոնք զիւրութեամբ ընտանի կըլնան . մարդկային ընկերութիւնը շատ կըսիրեն . շուտով կըսորվին մահդէն կերակուր ալ ուտել . միշտ իրենց մաքուր բնութիւնը կըպահեն , և շատ կըսիրեն փայփայիլ : Սէկ անգամին երկուքէն մինչև հինգ ձաղ կըձկնին :

Բէշկ մշկոյին միւր շատ համով կըկարծը վն , ինչպէս որ անոր մորթին առուտուրը ընդհանրը և Վմերիգայի վայրենի մարդիկնէրը կըհաստատան : Սորթին ունեցած արծու զուլթիւնը յայտնի բան է , որովհետև Նարոն պայոց պատուական գլխարկները անկից կըլնվին : Հիւսիսային Վմերիգայի մէջ Օոյ Նուտգոնի բոված տեղի վաճառականներուն գլխաւոր վաճառքը ու շահը անկից է :

Բէշկ մշկոն մութ ու փայլուն դոյն մը ունի սեւի մօտ . երբեմն բայց խիստ քիչ անգամ կըպատահի որ ուրիշ գոյն ըլլայ : Բայնի մը ձամբորդներ կըսեն թէ ճերմակ գոյն ունեցող տեսակն ալ կըլայ ասոնց : Բայց պարոն Հերն կըհաստատէ թէ միայն մէկ տեսակ մը բէշկ մշկոյ կայ , և թէ ինքը Նուտգոնի ծոցը բնակած ատենը քսան տարիին միջոց մէկ ճերմակ մորթ մը տեսեր է . և թէ գեղեցիկ փայլուն սև մորթ ալ քիչ կըպատահի :

Մանք որ ձմեռը բէշկ մշկոյի որսորդութիւն կընեն , անոնք բնութեանը ու արեւելնուն կ'ըրպին աղէկ ծանօթ արարտին ըլլալ : Իրենց փախչելու ծակերը գետերուն եղեքը սառելուն դռնէնով ձայնէն կ'անցնին : Նարոն մարդիկը առ դործին կըպատահին , կընիկները կամ անոնք որ աղէկ վարժոված չեն , անոնց տուները կ'ուրեն , և բէշկ մշկոնքը երկան ժամանակ ջուրին միջոց անպուր կ'ըլլոյ չըլլանուն , շուտով կըբռնվին :

Բաւարած աւել :

Բայնի է որ ամէն մէկ և ամէն աղջկ կ'ըրգայ առ հետեւալ պատմութիւնը որ կըլուրնէ թէ ինչ սոսկալի բաներ կը

ծնանին բարկութենէ : Ով պզտի կարգացող , նայէ թէ բարկութիւնը երբեմն ուր կ'առաջնորդէ թէ որ տեղի տասնէ անոր : Հաւանականաբար դուն քու եղբայրդ կամ բարեկամդ չես մեղցուներ անով , բայց միտքդ պահէ որ Բատուած մարդաստանութիւն չենելուդ համար քու մէկալ մեղքերդդ չի պիտի ներէ :

Փոքրիկ Շուանը հինգ տարեկանի չափ էր : Ինքը շատ կերպերով աղէկ աղջիկ էր . իր բարեկամներուն վրայ շատ սէր ունէր , և մարդասէր ու դիմացինը պարտաւոր ձը գող բնութեանը մը ունէր . բայց սակայն խիստ սաստիկ բարկութեան տէր էր : Նարոն մէկ ան ան զինքը կընեղացունէր կամ բարկութեան կըշարժէր , կրակ կըգաւնար , և ինչ որ դէմը ելար՝ կըզայնէր ու կ'ըլտէր : Սէկ որ մը երբ իր մայրը սենեակի մը առջէն կանխէր , ներսը մէկ մեծ կանչով ուտոք մը բռնէ . և իր փոքրիկ Շուանին ձայնը ան կ'ըրպովր առաւ , որ հաստատ դիտցաւ թէ անոր կիրքը ելած է : Բանի դուռը բացուաւ ու տեսաւ որ Շուանին երեսները ուռեցեր էին , անոր դանգուր մը գէրը բոլորովին կըբռնվարտէր էին , և իր բոլոր զօրութիւնը մէյուտ հաւքած ոտքերովը ու ձեռքերովը կից կըզայնէր ու կըծէ ծերկոր սպասաւորներէն մէկը , և կըկանչէր թէ , « Նա քեզ չեմ սիրեր Բարիւր , ես չեմ սիրեր քեզ , ես կ'ստեմ քեզ » : Բայ որ տեսաւ իր մայրը , կայնեցաւ ու սարսառելին հարցուց թէ « Ինչ պիտի ըլլայ ա » :

« Տիկին , բառ սպասուորք . Շուանիկը իր պզտի փորձով սենեակին չորս դին ջուր կոյ աներկոր . ու ես երբոր ըսի թէ չոնէ , ջուրը երեսիս նստեց . և երբ ուզեցի որ բռնեմ ու քեզի բերեմ , վրաս վազեց ու ըսկըսեց իս ծծեւ , ինչպէս որ տեսար » :

Տիկինը ծանր երեսով մը Շուանի իր գիրկը առաւ որ կըհեկեկարկոր , ու անիկա իրեն սենեակը տարաւ : Հոն կեցաւ մինչև որ բարկութեան հեկեկները բոլորովին դադրեցաւ : Երբ սենիկս ծոնկի վրայ բերաւ , և մէկ խիստ վսեմ եղանակով մը բառ որ իր հետը առ հետեւալ խօսքերը ըսէ . « Ով երկնաւոր Հայր իմ , քուկն ներող ողորմութիւնովդ նայէ առ իմ խոճալի փոքրիկ յոյժ » :

ու չար սրտիս, որ հիմայ աս վայրկեանիս ամբոխեր է անանկ չար կիրքերով, որ ամեն չարիքներուն հոգին միայն կրնայ հոն դնել անոնք: Վ՛ր երկնաւոր շայր իմ, աս գեշ կիրքը վերցուր իմ վրայէս. օգնէ ինձի քու կին շողիովդ. և Յիսուս Վրիստոսի համար ներէ ան չարիքներուն որ ես ասօր զոր ծեցի. ամեն”:

Շուշանը սաստիկ կը դողար, բայց իր մօրը ետեւէն զրուցեց աս խօսքերը. և զրուցած ատենը իր սրտովը ուզեց որ Վստուած լսէ անոնք: Մայրը նորէն գիրկը առաւ անիկա ու հարցուց թէ սրտին ամբոխումը զենց մի: Պատասխան տրւաւ Շուշան թէ, “Չէ բոլորովին չի գնաց, մայր իմ, բայց լուռացի ե հիմայ”: “Ետ աղէկ՝ ըսաւ մայրը. մինչև որ բոլորովին երթայ, քեզի մէջ պատմութիւն մը ընեմ, որնոր ինձի զրուցեցին երբ ես պզտիկ էի. և կըրնաս ամոր անիկա քու մտքիդ մէջը անոնկ պիտի տպաւորի ինչպէս իմինիս մէջ տպաւորեցաւ. և պիտի յորդորէ քեզ՝ խղճալի դաւակն, որ դուն ալ ինձի պէս ինքբերովեղ աշխարհ քու չար և բորբոքած կիրքերդ իջեցունելով”:

“Պարոն մը և իր պարոնուհի կինը մեծ և հարուստ մարդ էին: Բոնք միայն մէկ աղջիկ գաւակ մը ունէին. աս իրենց գաւակը խիստ շատ կը սիրէին, և ճշմարիտը խօսելով ինքք խիստ ազնիւ ստեղծուած մըն էր, շատ կայտաւ և զուարթադէմ և խանդավառ, և չափազանց գեղեցիկ: Բայց քեզի պէս Շուշան, ան ալ գեշ կիրք մը ունէր: Վեզի պէս կրկատողէր կրակ կրկորէր՝ երբ բոր մէկ բան մը զինքը նեղ ցունէր, և քեզի պէս կը դառնար և կը գարնէր զինքը նեղացունողին: Վեզի պէս ալ միշտ բարկութիւնը իջնալէն ետեւ ինքնիրենը կը տրոմէր և կամչնար, և մտքը կը դնէր որ բնաւ մէյմալ անանկ գեշ չըլլայ. բայց մէյմալ որ զրգուլէր, ամեն ան մտքը զրաժնէրը կը մոռնար՝ ու ինքը նորէն կը բարկանար ինչպէս որ առաջ միշտ կընէր: Երբոր քու տարիքդ եկաւ հասաւ, իր մայրը պզտի մանչ գաւակ մը բերաւ, անուշ և մառաշաղ տղեկ մը. իր հայրը ու մայրը շատ ուրախութիւն ունէին իրենց նորածին գաւակին վրայ: Բնաւ ալ անշուշտ ուրախութիւն պիտի ունենար, բայց սպասաւորները յիմարութեամբ ու

չարութեամբ զինքը նեղացունցին ու բարկացունցին՝ ըսելով թէ իր հայրը ու մայրը ալ իր վրայ հոգ չեն ընէր, բոլոր իրենց սէրը և հաճութիւնը աս պզտի եղբօրը վրայ պիտի ըլլայ, ու բնաւ չի պիտի մոռնան իր վրայ: Եւ երբ Վննաին կիրքը ելաւ ու սկըսեց լալ և սաստիկ կանչել թէ, “Վուք գեշ կնիկներ էք որ ինձի ասանկ բան կըսէք. իմ մայրս միշտ կըսիրէ իս. գիտեմ որ կըսիրէ, և ես հիմայ կերթամ կըհարցունեմ իրեն”:

Բայ ըսելով ցաթկեց իր մօրը սենեակը վաղեց: Սպասաւոր մը ետեւէն կանչեց ըսելով. “Եկոր, պէտքը չէ որ մօրդ սենեակը երթաս. անիկա քեզ չուզէր. տեսնալ հիմայ”:

Բնաւ վաղեց իր մօրը սենեակին դուռը բացաւ, բայց մէկէն ի մէկ օտար կնիկ մը զինքը բռնեց, որնոր բնաւ չէր տեսած առաջ. “Սիրելիս, ըսաւ աս կինը, չըլլար որ դուն քու կին մայրդ տեսնաս հիմայ”:

Եւ ինչ բան ալ պիտի ըսէր, պիտի զրուցէր Վննաին թէ իր մայրը խիստ հիւանդ ըլլալուն պատճառով չի կրնար տեսնալ անիկա հիմայ, և թէ պէտք է որ ձանձրութիւն չի տղի անոր. բայց Վննաին բարկութիւնը վառելով չուզեց լսել, սկընեց պառաւ ու ոտքովը դաշնել կնիկանը. ան ալ անոր խօսքի չի պառկելը տեսնալով՝ բռնութեամբ սենեակ մը տարաւ, և սպասաւորին պատուիրեց որ նայի թող չի տայ անոր դուռը ելալ ու իր մօրը սենեակը երթալ:

Բնաւ աս լսելով իր բարկութիւնը ալ է վերցուց, և աս չար սարսաւորը մէկ խնդալ մը փրցուց ու ըսաւ. “Ես քեզի ըսի որ քու մայրդ քեզ չի սիրէր հիմայ”:

Եւ երբ աղջիկը բորբոքելով խենդ դարձաւ, վաղեց օրորոցին վրայ ուր որ նորածին տղեկը պառկէր էր: Վայեակը՝ որուն սարսաւը երանոր վրայ հսկել, նստած տեղը աչքերը ծանրընալով քնացեր էր: Եւ... Ո՛հ Շուշան, Շուշան, ինչպէս որ դուն հիմայ Մարիամն ըրիր, Բնաւ բոլոր իր զօրութիւնովը տղին մատուց զխոն զարկաւ: Տղեկը մէյմը թնդաց ու ալ շունչ չառաւ”:

“Եւ չու, մարիկ, ինչու, կանչեց Շուշան՝ աչքէն արցունք գալով. ինչու համար ալ շունչ չառաւ”:

“Սեռած էր. իր քոյրը զինքը մեռցուց”:

Ըսաւ մայրը: “Ո՛հ մարիկ, աս ինչպէս կատղած աղջիկ է եղեր. մարիկ ես

անանկ չար չեմ. ես բնաւ պղտի տղեկ մը չի մեռցուցի” ըսաւ Շ ռժան հաւաքելով, երբ իր երեսը մօրը կուրծքին վրայ ծածկեց ու անոր վիզին վար կախուեցաւ : «Սիրելի զաւակ, ըսաւ մայրը վսեմ եղանակով մը. ինձ տնի կը համարձակիս զրուցելու թէ դուն Մենաին պէս չար չես : Գուն չէի՞ր որ քու բոլոր զօրութիւնովդ Մարիամին կը զարնէի՞ր, կոր՞ չէ թէ մինակ մէկ անգամ, հասաւ շատ հեղ : Եւ թէ որ Մարիամը պղտի տղեկ մը ըլլար Մենաին եղբօրը պէս, պիտի մեռցունէի՞ր անիկա : Միայն քեզմէ մեծ և ուժով ըլլալուն համար էր որ իրօք անիկա չի մեռցուցիր. և միայն բոլոր մը միտմտաւ ան տարբերութեանը վրայ որ Մենային բարկանալուն և Մարիամին քեզ բարկացունելուն մէջն է : Եւ իստիկ՝ Մարիամ քեզ բարկացունելու բան մը չըրաւ. յանցանքը քուկդ էր՝ ու իրաւունքը անորը. ասոր հակառակը մէկը չի կրնար զարմանար Մենային բարկութեանը վրայ, որ իր չար ըստատարէն ընդունեց. սակայն դուն կրնաս խմանալ՝ որ եթէ անիկա ասանկ անգըստէի կատարութեան մը մէջ ինկած չըլլար նէ, և իր մօրը սենեակին մէջը տեսած կնկանը խօսքերուն ակննջ դնէր նէ, պիտի լսէր որ իր մօրը սիրոյն պաղելէն չէր որ այնչափ օր անիկա չէր տեսեր, հասաւ անոր հիւանդութեանը պատճառովը” :

«Եւ ի՞նչ արդէօք զրուցեց Մենային մայրը անոր՝ երբոր լսեց թէ ան իր փոքրիկ նորածին զաւակը սպաննեց” . հարցուց Շ ռժան :

«Պատասխան տրեալ մայրը թէ : «Մենա ալ մէյմալ իր սիրտին ու գեղեցիկ մայրը չի տեսաւ : Մենիկ ան նոյն գիշերը զողով տառապանքով մեռաւ, իր անուշ և սիրելի դաւկին սպաննելը լսելուն համար. և ան ալ որմէն էր եղեր” :

«Մէջ. սիրելի մարիկ, Մենա իր ըրածին վրայ ցաւեցաւ մի” :

«Սիրելիս ատ ի՞նչ հարցմունք է” :

«Կուգեմք թե՛ թէ մայր իմ, ինչպէս ցաւեցաւ, և ինչ կերպով բաւական ցաւ ունեցաւ” :

«Իրաւ որ Շ ռժան, չի գիտցուիր թէ ինչպէս ցաւ կրնար ունենալ որ բաւական ըլլար : Իոյրը գիտցածս աս է որ ան մեծցաւ

և մեծ տիկին մը եղաւ, ու իր բոլոր կեանքին մէջ՝ մէկը անոր խնդալը չի տեսաւ” :

«Մայր իմ, շատ սոսկալի բան է ատ՝ թէ որ ճշմարիտ պատմութիւն է նէ” :

«Մէջ իմ աղջիկս. կատարեալ ճշմարիտ է աս պատմութիւնը որ քեզի ըրի, և ան կնկանը վերջը խիստ թշուառ եղաւ” :

«Սիրելի մայր իմ, ըսաւ Շ ռժան, նորէն իր աչքէն արցունքները վազելով. թող տուր ինձի որ նորէն աղօթք ընեմ Մատուծոյ՝ իմ աս դէշ կիրքս ինձմէ վերցունելու, որ չըլլայ թէ ես ալ անոր պէս թշուառ ըլլամ” :

«Մէջ աղջիկս, աղօթք Մատուծոյ ատ վախճանին համար. ինքը պիտի լսէ ու օրհնէ քեզ. բայց նաեւ շնորհակալ եղիր իրմէն քեզ մինչև հիմայ անվախճան և անհամար թշուառութիւններէ պահելուն համար, որ այսչափ շատ կը պատահին մէկ մեղանչական բարկութեան մը” :

Միկա կը հաւատանք թէ բոլորովն ճշմարիտ է. ան ապերժանիկ աղջիկ էր՝ Մեղեայի մէջ Վրոֆէրա և Միլինկադօն վիճակներուն աղետական տէրջը կինը Մէնա տիկինը. և իր ողբն Վրոֆի վիճակին տէրջն էր՝ որ ան վիճակը Մենա տիկինը իր հօրէ մէջ ժառանգէր էր : Իր բարկութեան ատէնը յղիւ էր երկաթը յափշտակէր ու եղբօրը օրորոցին վրայ վազելով անոր գլխուն վար կեր սպաննէր էր ան : Մենկէ ետեւ ան ընտալ նիքին մէջը ուրիշ զուակ չէր ծնէր. և ան թշուառական մեծ պատախի հասաւ՝ որուն որ իր եղբայրը իրաւունքով պիտի հասնէր. և գիտէր աղէկ թէ ան իր ըրած եղեռնաւոր գործն էր իր այնչափ մեծնալուն պատճառը : Ինքը բաղձնաբար էր և շատ պատուաւոր ու մէնուն առջին, բայց բնաւ մէկը չի տեսաւ իր խնդալը : Գեռ պղտի օրիորդ էր ու կարգովեցաւ Վրոֆայնօքի վիճակին աղետական տէրջը հետ որ շատ դէշ էր ինկէր, ու թաղաւորին դէմ ապստամբութիւն ընելով 1746ին գլխատուեցաւ :

Խելացի ուղիք :

Միկիկէ մէջ Ստենտոնացիներուն մէջը բարօղիւն մէկը աս հարցումը ըրի է թէ. «Մենիկ մէկը մէկ բան մը, որ անիկա Մատուծմէ ընդունած չէր” : Զինք տարեկ ան աղջիկ մը խիզոն պատասխան տրեւէր թէ, «Զրամբես պարտ մեղքը” :

Գանձ և ուրիշ :

ԼՏԵՆՕՐ երկու հոգի մէկ լան գետի մը եզերքը կրքնակէին , որուն դիմացի կողմը աղէկ զուարճարի երկիր մըն էր : Լանք ատեն մը յաջողութեան մէջ յառաջ դացին , բայց վերջապէս մէկին վրայ ձախորդութիւն եկաւ : Ինքը իր առողջութիւնը կորսնցուց . իր կենդանիները մեռան . իր արտին ցորենը խորշակով վարնելեցաւ : Մարդը աղքատութեան մէջ ինկաւ և իր բարեկամները երես դարձուցին իրմէն , առանկ որ օրէ օր իր աչքը ան դիմացի կողմի աղէկ երկրին վրայ ձգէր . որ հազիւ թէ կը տեսնուէր , և փափաքեցաւ հոն ըլլալ : Կային բանի մը անձինք ալ որ ղինքը կը խղճային , և մտքերնուն մէջ կըխորհէին թէ , « Լս ինչ ապերջանիկ մարդ է . և իր դրացիներ ինչպէս երջանիկ կեանք կը վարէ » :

Լա դրացիներ օրէ օր իր ապրանքը է վերցուց . ինքը հարստացաւ , շատ բարեկամներ ստացաւ , և բոլոր գործքերուն մէջը յաջողութեամբ յառաջացաւ : Իր շտեմարանները քակեց և մեծցուց անոնք . իր ամբարները ցորենով լեցվեցան , և իր արտին մէջը առատ ցորենի հոնձք մը պատրաստ էր հնձելու : Հատերը կընախանձէին մեծատունին վրայ , և կըկարծէին թէ ինքը բանի մը կարօտութիւն չունի :

Լտենէ մը ետեւ աս երկու մարդոցը հրաման մը եկաւ , որուն պարտաւոր էին հնազանդիլ . աս հրամանը էր՝ իրենց բնակարանները ձգել , և գետին մէկալ կողմը անցնիլ : Բայց սակայն աս հրամանը շատ տարբեր կերպով ընդունեցին աս երկու մարդիկը : Լոք տը չափազանց ուրախացաւ , ինչու որ ինքը բան մը չէ պիտի կորսնցունէր , և ամէն բան պիտի վատրուէր : Ինքը փափ ոքով ուզեց զատուիլ իր տեղէն , ուրովհետեւ խել մը ատեն էր որ իր յոյսը գետին անգիւղի կողմին վրայ դրած էր : Բայց հարուստը շիւթութեան մէջ ինկաւ . իր գանձը իրեն հիմակվան ունեցած տեղին մէջն էր , և ուր որ գանձը է՝ սիրտն ալ հոն կը ըլլայ : Երջափ բարեք որ ժողովէր մէ յոնեղ գիւղէր էր , այնչափ իր նեղութիւնը եկել ցուցեր էր . ուստի ցաւով իր բնակարանը

ձգեց , և յուսահատութիւնով գետին մէկալ կողմը անցաւ :

Ո՛վ կարդացող , քուկին օրերդ համբը ված են . քու ժամանակդ շուտով կը հասնի կրկերջանակոր : Լոքնաւոր հարստութիւններ փնտրուէ , և քու աղքատութեանդ մէջը մի յուսահատիր : Լարնաւա ես մի . մի խնդար քու հարստութեանդ վըրայ : Քուկին երկրաւոր ժառանգութիւնդ պիտի ձգվի . մահին գետը պիտի անցնըվի : Ուրեմն դուն քուկին երկրաւոր ստացուածքներնդ կապված ես , եթէ քուկին յոյսդ և յօժարութիւնդ գետին մէկալ կողմին վրայ դրած ես : Լոքնաւոր և հարուստ թող միտքերնին բերեն թէ իրենց հանգստութեան տեղը ասիկա չէ , ինչու որ պղծը ված ապականված է : Սիրտերնիս Լստուծոյ վրայ պարտի ըլլալ , չէ նէ հիմակվան աղքատութիւնը ապաւնի թշուառութեան , և հիմակվան հարստութիւնը դալու աղքատութեան և վայելուն պիտի տանի հասցունէ մեղ :

Սուրբ Գրոց Բովանդակութիւն և Երկեր
Վերջապէս :

ԹՎ որ Լստուածաբանական գիտութիւնը մարմին մը սեպելու ըլլանք , Վրիստոս ան մարմինին հոգին է : Թէ որ Լստուածաբանութիւնը արեգակնային դրութիւնը ըլլալ կարծենք , Վրիստոս է արեգակը որ աս դրութեան ամէն մասերուն լոյս և կենդանութիւն կուտայ : Սէկզի վերցուր Վրիստոսի Լստուածութիւնը և իր բրած հաշտութիւնը , ու շին Կտակարանին բոլոր արարողութիւնները կերեւան մեզի իբրեւ ճիշտ անօգուտ բաներու հաւաքում մը : Սէկզի վերցուր Վրիստոսի Թաղաւորական փառքը , ու Մարդարեութիւնը իր զօրութիւնը և գեղեցկութիւնը կրկոր սընցունէ : Սէկզի վերցուր Վրիստոսի մահը , և Բեւտարանը ոչինչ կը լըայ , կամ կըզաղարի կորսնցված մեղաւորներուն աւետեաց լուր տընող ըլլալէն որ հիմայ կը պարծենայ ըլլալ : Սէկզի վերցուր Վրիստոսի սէրը , ու Կործնական Կրօնքը կըղըր կըվի իր խիստ զօրաւոր շարժաւթիւնէրէն , Բեւտարանական հետեւութիւնը իրեն սեպ հակառակ փառքէն , և բուն իսկ Լսեկները իրեն զմայլեցուցիչ ուրախութիւններէն :

Քրիստոսի շարժարաններուն վրայ :

ՄԻ՛ր փրկիչին բոլոր կեանքը՝ մտուրին մէջէն մինչև խաչին վրայ , չորջարանայ շղթայ մըն էր : Մէջ տեղը ինկածներուն բոլորն ալ յարմարաւոր էր : Իր վիճակը և ապրուստը բոլոր իր կեանքին մէջը աղէկ յարմարեցան անանկ աղքատիկ սկրսվածքի մը , և անանկ անարգական վախճանի մը : Պարտաւորեցաւ փախչել իր եղած տեղէն՝ երբոր դուռ ինքը կարող չէր քաշել , և մինչև ինքըզինքը ցուցնելու ստոնքը մէկ խիստ նրբատու և անարդ վիճակի մը մէջ ապրեցաւ , ինչպէս հիւսի մը որդի : Եւ ետքը իր ամենէն աղէկ գործքերուն նախանձութիւնով ու նախատանքով հատուցում եղաւ , արեւոյդ կանչովելով , ու դէտրուն իշխանովը դէտրը հանող : Իր կեանքը վերցունելու համար շատ անգամ որոգայթ լարվեցաւ իրեն և փնտրուվեցաւ :

Կարգացող , գուն ալ քու ծնունդովդ ու կեանքովդ աղքատիկ էս մի , անարգրված , սուտ տեղը դատված ու նախապատկած էս մի . նայէ թէ ինչպէս էր ինքը որ քեզմէ հվելի իրաւունք ունէր աշխարհի մէջ ընդունելի ըլլալու : Դուն էս ուրանար թէ աշխարհս իրենը չէր . « Եշխարհի մէջն էր , և աշխարհը իրմով եղաւ , ու աշխարհ անիկա չի ճնշեցաւ » : Բարեկամներդ խտուրթեամբ կրթաբի՛ն քու հետդ , « Ինքը իրեններուն եկաւ , և իրենները զինքը չընդունեցին » : Մէկ աղքատիկ խրճիթ մը ունիս , կամ անկից գուրս վրաւնորված էս ու բնակարան չունիս , և ամէն կերպով աղքատ և անհասն զիստ ես . ինքը այնչափ աղքատ էր որչափ որ կարելի է քեզի ըլլալ . և իր գլուխը գնելու տեղ մը չունէր , երբոր աղուէաները որջ և երկինքին թռչունները բոյն ունէին : Բայց անկից ՚ի դատ մոմտա թէ վերջը ինչ չորջարանքներ քաշեց աշխարհի մեղքին համար : Ի՞նչ որ քու կեանքդ կարճընայ մէկ աղէտալի մահով մը , կամ քու ծաղկեալ երիտասարդութեանդ տարիներուն մէջ , չես կրնար իր վրան նայիլ որ ինքը աս երկու կերպովս քեզմէ առաջ գնաց իբրեւ քու առաջնորդդ : Եւ ինչպէս խայտառակ կերպով

Մտուր . Էէնի : — Հիւսն , քիւրիէր :

պով մը : Գաւազանով ծեծվեցաւ , ապտակ կերաւ , Թուք ընդունեց երեսներուն վրայ , ու ամենուն համբերեց : « Իր կռնակը ծեծերու դէմ դրաւ » . և ետքը ինչպէս նոյն մարգարէն կրսէ , « Ենթեմներուն մէջը սեպվեցաւ » . Լւս . 87 . 12 : Երբոր բոլոր աս խոյտառակութիւններովը զինքը չարջարեցին՝ երկու գողերուն մէջ տեղը կախեցին անիկա , ու անկից անցնողները գլուխին կըշարժէին , ու նսիրտունքներով կըծակէին անիկա իբրեւ մէկ նշան մը խաչին վրայ դրված . կանարգէին ու կրսէին . « Կրիշները ապրեցուց , ինքըդ՛նքը չի կրնար ապրեցունել » : « Բայց ան՝ խաչը յանձն առաւ , ու ամօթը բանի տեղ չի սեպեց »՝ կրսէ առաքեալը : Լւս . 2 :

Քրիստոսի շարժարաններուն համար մտառ :

ԼՐԻ՛Մ քու խղճմտանքդ բոլորովին ահի ու դողի մէջ կշխայ քու անցած մեղքերուդ յիշատակութիւնովը , ու դու քու վրադ կոյարծ սկիկոր սաստիկ բռնութեամբ , ինդրելով որ քեզ մեղաց հեղեղներուն և ահազին ծովերուն մէջը ընկղմ , քեզ սարսափեցունէ և Քրիստոսէն ետ ձգէ , անատենը դուն քեզ զինուորէ ասոր նման մտածութիւններով կամ խօսքերով : Քրիստոս Որդին Լստուծոյ աշխարհ եկաւ ոչ սուրբութուն՝ արդարներուն՝ արժանաւորներուն և անանկներուն համար որ իր բարեկամներն էին , հապա անօրէն մեղաւորներուն համար , անարժաններուն համար , և իր թշնամիներուն համար : Եւստի թէ որ սատանան կրսէ քեզի թէ՛ դուն մեղաւոր ես՝ և անոր համար պիտի դատ սպարտորվիս , անատենը պատասխան տուր իրեն ու ըսէ . Իրաւ ես . բայց մեղաւոր ըլլալու համար պիտի արդարանամ ու փրկվիմ ես : Ու թէ որ ըսէ՝ Զէ . հապա մեղաւորները պիտի դատաւարտուվին , պատասխան տուր իրեն ու ըսէ . Զէ . քանզի ես Քրիստոսի կըզի մի , որ ինքըզինքը իմ մեղքերուս համար տուաւ : Ուստի դուն՝ ով նստանայ , իս մեղաւոր կոչելովդ ինձի դէնք և վահան կուտասկոր քու դէմդ իլլալու , որ քուն բուկին սուրովդ քու վիզդ կըտրեմ , ու քեզ ոտքիս տակը կոխկռտեմ : Սար . Ժա . 28 : Հառ . Է . 6-8 :

Լապտաղայի և Բաբայի :

ՈՐՉԻՔ շատ անգամ կըլլայ որ փորձու թեան մէջ եղող Քրիստոնեան իր քաջածնեղութիւնները իրեն երկնաւոր շօրը տըհաճութեան նշանները համարի :

Կըպտաղայի թէ փոքրիկ մէջ աղքատ մարդ մը իր բնական տեղին Լապտաղայի գնաց , տրտում երեսով և կտարած սրտով : « Զայր , ըսաւ աղքատը խորին խոնարհութեամբ . ես մէկ մեղաւոր մնի եմ . ես կիմանամ որ մեղաւոր եմ , և խոնարհ սրտով կ'սղօնեմ հաւատքի համար , բայց տակաւին երկը քայուցիւններու մէջ թաղված եմ : Ենչու շատ թէ որ ես Բաբայի աչքէն ինկած չըլլայի եւ , ինքը իմ չի պիտի ձգէր հողինէրուն թշնամիին հետը ասանկ պատճառով » :

Եղիսկոպոսը մարդասիրութեամբ սկսեց միտթարել իր տրտում որդին՝ այսպէս :

« Գաղղ իրոյի թագաւորը երկու ամիս ունի զանազան տեղմանք , ու անոնց երկուքին ալ մէկմէկ զօրազլուխ կըխրկէ : Սոնթէլ արեւիկի ամրոցը երկրի ներսի կողմը վտանգէ հեռու տեղ մըն է . բայց Լա Ռօշէլի ամրոցը ծովին եղրքն է , ուր շարունակ պաշտօնան մէջ իյնալու վտանգն մէջնէ : Հիմայ ան երկու զօրազլուխներուն որը կըկարծես թէ թագաւորին առջևը հիւրօք յսրդի է . Լա Ռօշէլը՝ զօրազլուխը՝ թէ Սոնթէլայիին » :

Պատասխան տըլաւ աղքատիկը թէ , « Ենչու սրտկոյ թագաւորը ամէնէն յարգի ան կըտակէ՝ որ ամէնէն հիւր զօրաւորն Գործի վրայ է , և ամէնէն մեծ վտանգներու հէմ կըլլայ » :

« Հիտ սկստաւ սխան տըլիք՝ ըսաւ Լապտաղայի . և հիմայ աս բանս քուկին և իմ վիճակիս յարմարուր . ինչու որ իմ սիրտս Սոնթէլայիին ամրոցին նման է , և քու սիրտդ Լա Ռօշէլի ամրոցին նման է » :

Կալու : Ժառի ինչ Լապ :

ՔՐԻՍՏ մէկ սրտմուծիւն մը պիտի բնամ խիստ նշանաւոր խորտուբորտ և ծաւաւաւաւ կողնի ծաւի մը վրայ : Ըսաւ որ տնանալու համար մէկ մարդ տաւր մըն ճամբայ քալելը բանի տեղ չի սեպեր :

Կաղնի . Դէլ Կաղնի :

Մէկ օր մը բարեկամի մը հետ որ ժուկողայի , ինքը ինծի ցուցուց ան ծաւը , և ըսաւ . « Զե՛ս կարծեր որ աս ծաւը խիստ գեղեցիկ ծաւ մըն է » : Լա ալ իմ անկիւս անանկ կարծելս զըուցեցի : « Լա չե՛ս կարծեր որ իր բունն ալ խիստ պիտի է » , ըսաւ իմ բարեկամս : Ենչու շատ ես անկիւս բարեկամիս ինծի ըսածին պէս ըլլալ հաւատացի . բայց ինչպէս զարմացայ երբոր ծաւին մօտեցայ և անոր մէկալ կողմը նայելով իմ սխալմանքս գտայ :

Ծաւը՝ թէպէտ և գեղեցիկ կերեւար մէկ կողմէն , և աղւոր ոտեր ու անհամար տերեւներ արձըկեր էր , բայց սակայն անոր միւս կողմը բոլորովին փտեր ոճնչացեր էր : Զէ թէ լոկ խուռչ մը ունէր ան , հապա ծաւին ան կողմը բոլորովին հատեր էր կեղեւով ու բունով . և աղէկ երեւած մասին մէջի կողմն ալ լուցկիք կամ արեթ դարձեր էր հաղորաւոր մանրորիկ կլոր ծակերով որ ճճինէրը ու որդերը դործեր էին , անանկ որ կըթըւեր թէ անոր ամէն կողմերը հրացանի դնտակներով ծակծրկեր էին : Լա իմ կեանքիս մէջը շատ վտանգ ծաւեր տեսայ , բայց ընտ չի տեսայ անանկ ծաւ մը՝ որ աս կաղնիին չափ զիս խաբեր :

Կայնեցանք հոն՝ ատեն մը ծաւին վրայ նայելով , որ կըթուէր թէ մէկ պիտանի դաս մը կուտար մեզի : Զեն անկիւս կեցեր էր իր աղէկ կողմը դէպ ՚ի ճամբուն դարձուցած , ուրկից որ մարդիկ կանցնին : Թարմ ու դալար կերեւար . իր տերեւները արձըկեր էր , իր կլոր կլոր զտուղները տըւեր էր . և սակայն անկիւս սիրտ չուներ , իր ներսի կողմը փտեր էր :

Մէկ ծաւ մը ատանց սրտի գոնալը քիչ մը սիրտը կըկտորէ . հապա քանի է վերօք անանկ պիտի ընէ ան նոյն վիճակին մէջը մէկ մարդ մը գոնալը . և սակայն խիստ կ'աղէկ բան մըն է ասիկա :

Կրնաս ինծի զըուցել թէ զուն սիրտ մը ունիս , և թէ՛ բոլոր ուրիշ մարդիկ ալ մէկմէկ սիրտ ունին . բայց թէ որ քու սիրտդ Բաբայի սրտի շուրջ չիտակ չէ , դուն ան կաղնիին հիւր չի աղէկ մը չես : Բոլոր

Լուցկիք , Երեթ . — Թարմ . Բաբայ .

Կաղնի . Ենչէ :

քուկին ունեցածներդ Մատուած տըւաւ քեզի, և անոնց փոխարէնը ինքը կըսէ թէ, «Սրտեակ, քուկին սիրտդ ինձի տուր»:

Կարելի է որ դուն ան կաղնի ծառին պէս ծաղկած երևաս, կանանց տերեւներ տաս յուսով լեցուն, պտուղներ՝ դրսըվանց բարի վարքի. բայց ամէն ասոնցմով հնար է որ խաբէբայ մը ըլլաս դուն, և Մատուած սիրելու սիրտ չունենաս: Ըմէն ասոնք քու վրադ ունենալով կարելի է որ ներսըվանց փտած ըլլաս:

Կուգեմ որ դուն տեսած ըլլայիր ան կաղնի ծառը ինչու որ անատենը ալ աղէկ պիտի հասկընայիր թէ արտաքին երևոյթ ներքինութիւն խաբէբայ են երբեմն: Բայց թէպէտ և կաղնի ծառերը կըխաբխրբեն մեզ երբեմն, բան մը կայ՝ որ անոնցմէ է վերի խաբէբայ է. Մատուոյ բանը կըսէ թէ, «Սիրտը ամէն բանէն խորունկ է, և քվ կընայ դիտնալ անիկա»: Լքէ՛մ, ԺԷ. 9:

Հիմայ կուգեմ որ քու սիրտդ փորձես և քննես, ինչու որ եթէ դուն ասանկ ընես կամ չընես՝ անտարակոյս Մատուած պիտի ընէ ան: «Լս տէր՝ սիրտերը կըքննեմ ու երկկանունքները կըփորձեմ, ամէն մէկուն իրեն ճամբաներուն պէս տալու, ու իրեն գործքին պտուղին պէս»: Լքէ՛մ, ԺԷ. 10:

Հիմայ վայրկեանի մը չափ մոմտա ան ճարտարապետին կամ նաւ շինողին սիրտը կտորեւուն վրայ, որ իր յոյսը ան ծառին վրայ դնելով մէկ աղէկ գերան մը հանելու անկից, կըգտնայ որ սիրտ չունի, որ իր ներսի կողմէն փտած է ան:

Եւ չէս մոմտար որ կենաց և փառաց Տէրը քու գեղեցիկ երևոյթներովդ իր ծառայութեանը մէջ իբրեւ առանց սրտի բեզ պիտի գտնայ, և քու վրայովդ եղած բոլոր խնամքներէն ու հոգածութիւնէն ետքը՝ մարդոյ և հրեշտակներուն առջևը պիտի ցուցնէ թէ դուն ներսըվանց փտած ես:

Խիստ հաւանական է որ ան ծառը հաշուարար մարդիկ խաբէց, ինչու որ անոր քովէն անցնողները հազիւ թէ պիտի կարծեն որ անանկ աղէկ երևոյթ ունեցող ծառ մը այսչափ փտած և կորսըված ըլլայ: Կարգացող, գունն ինտոնր ես: Երդեօք խաբէբայ ես մի դուն: Կարելի է որ ուրիշն

ըր և ինքըզինքդ անգամ խաբէցիր, բայց հնար չէ քեզի Մատուած խաբել:

Ըն ծառը՝ թէպէտ և գեղեցիկ և ծաղկած ինչպէս որ հիմայ կերեւայ, հաւանական չէ որ շատ տարիներ մնայ ան, ինչու որ սիրտ չունի: Իր աստերը պիտի փտին, անանկ որ ոչ պտուղ և ոչ կանանց տերեւներ պիտի տեսնըվին անոնց վրայ. և անատենը՝ գուցէ ծառին Տէրը պիտի ըսէ, «Ըն հին և առանց սրտի կաղնին ալ ոչ շուք կուտայ, ոչ ոչխարներուն հօտին ծածկոյթ մը կըլլայ, և ոչ գեղեցիկ ու հաճելի կերեւայ. կտրելու է ատիկա»: «Կտրէ՛ ատիկա. ինչու համար պիտի խափանէ գետինը»: Գ. 1. ԺԴ. 7:

Սիրտը կենդանիներուն վրայ:

ՍԻՆՏԵՍ կենդանիներուն տեսակը երկրի երեսին վրայ գտնըված բոյսերուն տեսակէն շատ է: Բնաբանին մէկը՝ կտոր մը անձրեւի ջուրին մէջը՝ որ քանի մը օր կեցեր էր, անհամար ճճիներ տեսաւ, որոնք աւազի մը հատէն հաղարապատիկ պզտիկ էին. և մեղուն ինչ համեմատութիւն ունի նէ ձիին հետ, ան նոյն համեմատութիւնը ունէին երեւիլ ըսված պզտի որդին հետ: Սէկ ձուկին փորի հաւկիթը քննելով՝ գըտաւ որ երկրի վրայ գտնըված կենդանի մարդիկներէն էվերի կենդանիներ կային անոր մէջը. և անոնց համեմատական չափը իր գլխուն մաղին լայնութեանը հետ ստուգելու համար մէկ կանոն մը բանեցուց՝ որով գտնըվեցաւ թէ աս ամենափոքրիկ կենդանիներուն 216,000 հատը հաւասար մեծութիւն կունենային մէկ գլխաւ մը, որուն տրամագիծը մազի մը լայնութիւն ունի միայն: Ինչպէս սքանչելի են Լմենակարողին հրաշքները:

Եւրոպական:

«Ի՞նչ մեծ բան, ի՞նչ մեծ բան ըրաւ Վրիստոքեզի համար որ այսչափ չարարանքներու կը համբերես», կըսէր հիթանոս բունաւոր մը մէկ Վրիստոնեսայի մը, երբոր անողորմաբար գրեթէ մեռցունելու աստիճան ծեծ կըբաշէր անոր որ իր հաւատքը ուրբանայ: «Ի՞նչ մեծ բանը պատահեաւ տըւաւ Վրիստոնեսան, որ զիս կըկարողացունէ քեզի ներէ՛լ, թէ և դուն այսչափ անողորմաբար կըվարիս իմ հետս»:

Երևալ:

ԼՐԵՎԻՐ 30 տարին անգամ մը կը պըտըտի արեգակին բոլորտիքը և անկից 999,000,000 մղոն հեռու է: Իր տրամագիծը է 79,000 մղոն, և իր բոլոր մարմինը 900 անգամ մեծ է երկրէս. և սակայն աս իր ահագին մարմնովը տասը ժամին մէջը մէկ անգամ կը դառնայ իր առանցքին վրայ: Աստի Լըրեակը 25,000էն է վելի օրական շրջան կը կատարէ իր մէկ տարին մէջը, և ասկից կը հետևի որ իր տարին 25,000 օրէն է վել ունի, որնոր մեր 10,000 օրէն է վել կընէ: Լըրեակը արեգակէն խիստ հեռու ըլլալով, մեր վայելած լոյսին և ջերմութեանը իննըսուն մասին միայն մէկ մասը կընդունի: Բայց աս պակսութիւնը քիչ մը լեցունելու համար՝ որ արեգակին հեռաւորութենէն պատճառած է: Լըրեակը եօթը հատ լուսին կամ արեգանեակ ունի, որոնք իր բոլորտիքը կը դառնան զանազան հեռաւորութեամբ և տարբեր ժամանակով 1 օրէն մինչև 80 օր:

Ինչպէս որ լուսնեակը իր կամարներովը կամ զօտիներովը կորոշվի ուրիշ մոլորակներէն, ասանկ ալ Լըրեակը իր մանեակովը: Լըրեոր զիտակով նայվի աս մոլորակին՝ մեծ լուսաւոր շրջապատ մը կը երևայ իր բոլորտիքը: Եւ լուսաւոր շրջապատը կամ մանեակը ստոյգ երկու հատ է իրարու մէջ, որոնք մութ միջոցով մը իրարմէ կը դառնան, և իրարու չեն դպչիր: Այլ ալ ներսի կողմի մանեակը մոլորակին մարմինին կը դպչի. հապա հաշիւով գրեթէ 30,000 մղոն հեռաւորութիւն կայ անոնց մէջը: Եւ տաքին մանեակին դուրսի շրջապատը է 640,000 մղոն, և լայնութիւնը դուրսի շրջապատէն մինչև ներսի շրջապատը 7200 մղոն, կամ գրեթէ մեր երկրին տրամագիծին հետը հաւասար է: Լըրեակ մանեակին մէջ տեղի մութ միջոցը 2800 մղոն է:

Աս ահագին յաւելածը մոլորակին հետը կը պըտըտի արեգակին բոլորտիքը, և

նոր հետը կը կատարէ օրական շրջանները, և Հերշելին կարծածին պէս անդակաղմ գոյացութիւն մըն է, բուն մոլորակին մարմինին թանձրութեանը հաւասար:

Աստեղաբաշխներուն մէջը միշտ մեծ գննութիւն և խնդիր եղաւ Լըրեակին մանեակներուն վրայ, թէ այսչափ ահագին յաւելածը և բոլոր ուրիշ մոլորակներէն այսչափ տարբեր երևոյթի տէրը ի՞նչ պաշտօն պիտի ունենայ: Իր ամէնէն դիւրիմայ պաշտօններուն մէկը կը երևայ թէ արեգակին լոյսը մոլորակին մարմինին վրայ ցոլացունէն է. և կարելի է թէ ջերմութիւնն ալ կը ցոլացունէ: որպէս զի անոր կլիմային սաստիկ ցրտութիւնը քիչ մը կակողցընէ:

Արեւեան լոյս:

ԱՐԵՎԵԱՆ չեմ գիտեր ես մէկ ուրիշ բան մը որ այնչափ եղեռնաւոր՝ այնչափ ահագին և այնչափ ծաղրական բան ըլլայ, որչափ որ ստուծիւնն է: Ստուծիւնը կամ չարութեան պտուղ է՝ կամ վախկոտութեան՝ և կամ ունայնասիրութեան. և հասարակօրէն աս իրեք բանին մէջն ալ իր ընելու օգուտը կը կորսընցունէ, որովհետեւ սուտ խօսքերը կանուխ կամ ուշ միշտ երևան կը լան: Թէ որ ես չարութեամբ սուտ մը գրուցեմ մէկուն ընելու շահին կամ անունին դպչելու, իրաւ կրնամ ասեմ մը վնասել անոր, բայց պէտք է որ անտարակոյս գիտնամ թէ վերջապէս ես աս բանիս համար մեծ նեղութիւն պիտի քաշեմ. ինչու որ իմ սուտս երևան ելածին պէս՝ (ինչպէս որ անշուշտ անանկ պիտի ըլլայ), իմ համբաւս պիտի կորսընցունեմ իմ ըրած անարժան ջանքիս համար. և անկից ետքը ան մարդուն դէմ ինչ որ խօսիմ նէ՝ անոր վնասելու համար, զրպարտութեան տեղ պիտի անցնի, թէ և ճշմարիտ ըլլայ իմ ըսածը:

Թէ որ սուտ խօսիմ կամ երկդիմի խօսքեր ընեմ իմ ըսած կամ ըրած բանիս վրայով ինքըզինքրս արդարացունելու համար, և ան իմ ըսած կամ ըրած բանիս պատճառովը ինծի ըլլալու վնասէն կամ ամօթէն աղտոտելու համար, մէկէն իմ վախս երևան կը հանեմ, ինչպէս նաեւ իմ ստուծիւնս. և ազատութիւն ստանալու տեղը միայն իմ վնասս և ամօթս կէվել լցունեմ: Աս զիս մար

Սակոսան անկողին:

ԻՆՎԵՊԻՍ տրտում և տխուր է ան անկողինը որուն վրայ երկրնցեր է հալած ու մաշած մարմինը, առանց ուրախութեան նշան մը ցուցնելու յաւիտեական օրվան արշարոյսին ծագելուն համար: Ին թշուառական ապերջանիկ մաշած մարմինն վրայ ոչ ստտեղափայլ պայծառութիւն կրտես նշովիկոր, ոչ քերովեական թևեր կրտաւառնինկոր: Բարեկամներուն բազուկները օջինց տեղը օգնութիւն կը հասնին. սիրելիներուն սիրտերը փութ ու պարտապ տեղը կը բացովին: Ոչ կենդանացուցիչ զօրութիւն ճով կը թափի բորբոքեալ միտքը, ոչ զմայլելի ուրախութիւններով կը լինայ՝ կը բաջալերի՝ և կը յափշտակի հոգին: Ո՛հ զժուարին բան է մեռնիլ անոր՝ որնոր Քրիստոնէական հաւատքին միւխթարութիւններէն զուրկ է, երբոր անցեալը ներկան և ապառնին ան ստակալի վճիռը կը բերին իր դէմը թէ ինք բոլորովին կորսնցած է. երբոր արտաքին մարդուն կործանման ատենը ներքին մարդը զօրացունելու բարձր բազուկ մը չի կայ:

Բայց՝ ո՞վ խնդրութեանս, ինչպէս կա կող է մահուան անկողինը, ինչ զիւրկն և բազմալի բան է մեռնիլը, երբոր Եստուծոյ խօսքին միւխթարական խստամտեցները ներդալ անձին միտքին առջևը յայտ յանդիման կը բացովին: Երբոր հոգին ան խստամտեցներուն փափաքելով, յաւիտեական Բաւաւէն Քարին վրայ հաստատուելով, ու զօրութիւններուն տէր ջը ուժովը վեր վեր նստով կը պատեբաղմի ան այլանդակ դադանին մահին հետը, նոյն ասպարէզն մէջը, օւր որ Եստուածորդին պատեբաղմեցաւ ու յաղթեց անոր: Ին ատենն է որ մարդ կը նայի ան կործանած սիւներուն իր մարմինն անդամներուն վրայ՝ որոնցմով երբեմն ծիծաղելով կը պարծենար, և իր կործանեալ հոգեղէն խորանը անշարժ կը տեսնայ: Ին ատենը նորափետուր թևեր առած իր կապանքները կը կտորտէ, և կը թռչի կերթայ ճշունջենաւոր լոյսին մէջը յաւիտեան հանդէսը:

Թէ որ Քնի հետ ապրիլ կուզենք երկնից մէջ, պէտք է որ իրեն համար ապրինք երկրի վրայ:

Ենդաւոր Լաւբա:

ՊԵՏԻՄԵՐԻՔ ճամբորդութեան ատենն շատ կը խօսէր: Մարենդոյի յաղթութենէն ետքը փարիզ դարձած ատենը Պուրկանտիէն որ կանցնէր, ուրախանալով ըսաւ. «Ես յաղթութեանը պէս քանի մը դիպուածներ ալ թող ըլլային, որ ես ալ աշխարհի պատմութեանը մէջ յիշատակ լիմ»:

«Կարծեմ թէ, պատասխանեց իր ընկերը, դուք արդէն բաւական քաջութիւն բրիք մէկ մեծ և մշտնջենաւոր համբաւ մը ստանալու»:

«Եթէ, ըսաւ Պենբարդ, բաւական են իմ բրածներս. ճշմարիտ է ատ: Երկու տարիէն պակաս ժամանակին մէջը Եղիպտոսը, փարիզը և Սիւանը ստացայ. բայց այսու ամեն այնիւ իմ իմ սիրելի ընկերս, թէ որ ես վաղը մեռնիմ նէ, տասը դարէն ետքը ընդհանուր պատմութեան մէջը կէս երես տեղ չի պիտի բռնեմ»:

Պենբարդին խօսքը ճշմարիտ էր: Կէս ժամին մէջը շատ երեսներ կընայ մէկը կարդալ. և մէկ թագաւորի մը պատմութիւնը կարդալը միայն մէկ րոպէի մը զործ է: Համառօտ պատմութեան մը մէջ միայն մէկ երեսը բաւական է Եղիպտոսին և Կեսառասին բոլոր յաղթութիւնները և Գիմաւը ու Ղենկիզխանին ըրած բոլոր աւերմանքները ստորագրել:

Սենք արդարեւ անցած դիպուածներուն միայն քիչը գիտենք. արժան է բախել կործանել աշխարհս տանկ կարճ և անցաւոր յիշատակութիւն մը ունենալու համար:

Տէրաւանիւն Բաւաւ:

Բրդեօք գանաղան ազգէ Քրիստոնեաներէն քանի՞ րիւր հարար անգամ դրոցիկցաւ աս աղօթքը: Բրդարե անոր ձիւր պնդափ տարածեցաւ որ ամէն օր, և զրեթէ առանց միջահատութեան, աշխարհի ծարիւրէն և հեռաւոր ծով բուն վրայէն խուսկի և պատուական ընծափ մը պէս երկնքը կը բախոր: Բրդարե երկնք և երկիր պիտի անցնին մեր Տէրօք աս խօսքը չի պիտի անցնին, մինչև որ անոր մէջն ամէն մէկ խնդիրը կատարվի. Եստուծոյ թագաւորութիւնը գայ, և իր կամքը ըլլայ երկրի վրայ ինչպէս որ կը լսուի երկնքը:

Սեկտի գաղտնիքը :

ՍՐԻՆԱՆՅԱՆ եպիսկոպոս մը կար՝ որ շատ ղեկավարութիւն քաշէր էր առանց տրու տնջալու : և շատ հակառակութիւններու համբերէր էր իր եպիսկոպոսական պաշտօն մանցը մէջ՝ ամենեւին անհամբերութիւն մը չի ցուցնելով : Միկա մտերիմ բարեկամ մը ունէր, որ իր առաքելութիւններուն վրայ զմայելելով անհնար կըսէպէր անոր նմանիւ : և մէկ օր մը հարցուց եպիսկոպոսին թէ իր գոհ կեանք մը վարելուն գաղտնիքը հնար է իրեն զրուցէ : «Այո՛, պատասխան տրուած ծերունին : իմ գաղտնիքս կրնամ սոսկեցունել քեզի, և պատրաստ եմ աս բանս կատարելու : Ուրիշ բանի մը վրայ չի կայանար ան, հապա մինակ որ իմ աչքերըս միշտ կըգործածեմ» : Բարեկամը աղաչեց որ աս խօսքը մեկնէ իրեն : «Սրտիս յօժարութիւնովը» : պատասխան տրուած եպիսկոպոսը : «Ինչ վեճակի մէջ որ ըլլամ՝ պիտո առաջ դէպ ՚ի վեր երկինքը կը նայիմ, ու կըմտածեմ որ աս տեղը իմ մեծ գործս հոն հասնիլն է : Ենկէ ետեւ դէպ ՚ի վար երկրիս վրայ կընայիմ, ու իմ միտքս կըբերեմ ան պղտի տեղը՝ ուր որ քիչ ժամանակէն ետեւ պիտի բնակիմ : Ա՛րջը աշխարհի վրայ աչքս կըպարտաւորուեմ ու կը տեսնամ որ հազարաւոր մարդիկ ամէն կերպով ինծմէ հիւսիս պատճառներ ունին ապերջանիկ ըլլալու : Եսանկով ես իրեք մեծ բաներ իմ միտքս կըստահեմ . առաջին՝ ճշմարիտ երջանկութեան գտնելու տեղը . երկրորդ ան տեղը՝ ուր որ բոլոր մեր հոգերը պիտի վերջանան . և երրորդ՝ թէ որչափ քիչ պատճառ ունիմ ես տրտնջալու կամ ղեգոհալու» :

Եւստակիոս-Էրեմի :

ՆՇԱՄԵՏՈՒԹԵԱՄԻ կրօնի թէ մարդըս աշխատութեան մէջ ըլլալու է, չէ նէ թշուառ կըլլայ : Աշխատութիւնը քուն և ախորժակ, առողջութիւն և վայելչութիւն կրնծայէ մարդուս : Բուն ան նեղութիւնները որ մեզ կըպարտաւորեն աշխատիլ, օրհնութիւն են մեզի : Եստուած փուշ և տառապի բուսցուց երկրի վրայ՝ որ մենք աշխատելով մաքրենք գեանքը՝ ու հետեւապէս երջանիկ ըլլանք : Երկրին անպա-

ղութիւնը մեզ հիւսիս երջանիկ կրնէ որ աշխատութեամբ կրնանք յաղթել, քան թէ երկիր ինքիւրմէ պողաբեր ըլլար : Աշխատութիւնը որ մարմինը ու միտքը կըհոգնեցունէ, անոնք աղէկի կըյառաջացունէ : Աշխատութիւնը իր ընծայած բերկրութիւնով հազար անգամ կըլարձատրի : Աշխատութեան տրուած վայելչութիւնները յատուկ վայելչութիւններ են . քանզի հարստութիւնը չի կրնար ծախու առնել աւանք :

ՆՈՐԱՆՈՒՐԻ

Աս տարվան առջի վեց ամիսներուն մէջ փարիզի մէջ գացած միտք էր 39,069 եղ, 8003 կով, 39,803 հորթ, 204,068 ոչխար : Եստուած ամէնը 1838 տարվան առջի վեց ամիսներուն մէջ գացած միտքն 505 եղ, 2466 կով, 1435 հորթ, և 5857 ոչխար էր :

Ֆրանսայի պրինս ստակը որ հիմայ կառնեն կուտանկոր, 51 միլիօն ֆրանքի չափ կըլլայ : Աս տարվան կտրուած ոսկի ստակը 5 միլիօն ֆրանքի է, և արծաթ ստակը 35 միլիօն ֆրանքի : Ոսկին կամ արծաթը ստակ կոխելու համար գացած բոլոր ծախքը հարուրին իրեքի չափ է . սոսկինքն հինգ քսանոց ոսկի կտրելու իրեք ղուուու ծախք կըլլայ :

Ֆրանսայի մէջ հիմայ շատ շաքար կը շինենկոր կարմիր բանջարէն . և աս շաքարին մաքսէն կառավարութեան եկամուտը աս տարվան առջի վեց ամիսին մէջ 2,094,000 ֆրանքէն պակաս չէր :

Բրուսիայի տէրութեանը մէջ անցած տարվան վերջը 14,271,530 բնակիչ կար :

Բրուսիայի մէջ Պոլէնի Եստուածաշունչի ընկերութիւնը 1838ին այսչափ Եստուածաշունչ ցրվեր է :

Գերմանացոց ընդունումը	2282	հոգ
Ինչերէն	1178	"
Բոյեմացոց ընդունումը	133	"
բոլորը	3593	"

Բասնիկերկու տարիէն հետէ որ աս ընկերութիւնը հաստատվեր է, 45,100 հատ Եստուածաշունչ գիրք ցրվեր է :

Չինաց կառավարութիւնը շատ կը ջանակոր որ իր տէրութեանը սահմաններուն մէջ ափիօն խօթելը բոլորովին արգիլէ : Սեր Բրիտանիական հաւատքին անարգանք մըն է որ Աւրոպայի ու Ամերիգայի և աս երկրին վաճառականները ասանկ գործի մը ձեռք դարնեն որ Լեթանոս կառավարութիւնը կարգիլէ և կըհակառակի աւսիկա իր սահմանին մէջ ընդունելու ան սոսկալի վնասներուն համար, որ ափիօնին գործածութեան հետ յառաջ կուգան :